

УДК 378.7]:37.013

НЕПЕРЕРВНА МИСТЕЦЬКА ОСВІТА У ФОРМУВАННІ ДУХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ

Ольга ОЛЕКСЮК (Київ)

Постановка проблеми. У сучасних умовах розбудови української держави, глибоких і динамічних перетворень у всіх сферах суспільства, швидкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, різкої зміни соціальних орієнтирів, ідеалів і переоцінки цінностей здійснюється й реформування системи неперервної мистецької освіти. Головними особливостями неперервної освіти є гуманізм, демократизація, випереджальний характер змісту, гнучкість і різноманітність засобів, організаційних форм, відкритість до самовдосконалення та розвитку. Пріоритетними стають методи перетворення дійсності, оволодіння засобами і методами самоосвіти.

У процесі переходу від минулого до майбутнього, неперервна освіта як «теперішнє» має забезпечувати особистості оволодіння фундаментальним ядром знань та вмінь навчатися. Володіючи ними, особистість самостійно може обирати види, темпи і терміни навчання, індивідуалізувати свій процес освіти. Таким чином, основна місія неперервної освіти є забезпечення умов самовизначення в житті і професії, самореалізація особистості впродовж усього життя.

Мета статті: на основі цілісного наукового аналізу обґрунтувати теоретичні й методичні засади реалізації духовного потенціалу особистості в неперервній мистецькій освіті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою формування духовного потенціалу особистості займалися Г. Падалка, О. Олексюк, О. Ростовський, О. Рудницька, Н. Яковлева та ін.

Виклад основного матеріалу. Реалізація головної місії неперервної освіти – забезпечення умов самореалізації особистості «впродовж усього життя» – передбачає оволодіння учнями здібностей для вирішення задач та проблем свого життя, практичної та професійної діяльності на основі знання. Тому шлях до розуміння «одиниці» чи «ланки» розвитку учня в системі неперервної освіти полягає не стільки в змісті, стільки в метаємії, який є міжпредметним, надпредметним та інваріантним відносно змісту конкретної предметної галузі освіти та діяльності.

Отже, як інваріант неперервної мистецької освіти може виступати інтегральна сукупність трьох видів досвіду: когнітивного (теоретичного), соціального і рефлексивного. Структури цих видів досвіду залишаються незмінними в системі неперервної мистецької освіти та є основою розвитку загальної здібності людини знаходити

вирішення проблеми на основі знання, тобто компетенції [1].

Описана сукупність трьох видів досвіду є конкретизацією поняття «мистецька компетентність».

Метою кожного ступеня «кінцевої» освіти є «озброєння» учнів загальними та/або професійними знаннями на все життя. При цьому актуальне завдання забезпечення наступності змісту освітніх програм на різних рівнях системи. Що може виступити «одиницею» чи «ланкою» розвитку учня в системі неперервної освіти?

Такою «одиницею» чи «ланкою» розвитку учня на всіх рівнях неперервної освіти може стати деякий інваріант, тобто якість особистості, яка зберігає свої сутнісні риси під час руху структурою та рівнями системи неперервної освіти, а також дозволяє розвиватися учням як суб'єктам діяльності, будь то дошкільник, школяр, студент чи працівник.

Згідно з А. Вербицьким [1, с. 9], поняття «інваріант» визначається як щось незмінне при зміні тих чи інших умов, в яких воно подане, та являє собою систему стійких зв'язків між компонентами того чи іншого об'єкту, яка не змінюється у ході різноманітних його перетворень та володіє сукупністю основних ознак усіх конкретних реалізацій об'єкта (варіантів). Інваріант – найбільш глибока, загальна властивість об'єкта.

Простий та очевидний приклад інваріанту – здатність до цілепокладання, яка може бути сформованою та розвиватися в процесі засвоєння змісту будь-яких навчальних предметів та практичної діяльності. Відповідно, інваріант як результат процесу неперервної освіти на кожному її рівні представляє собою систему стійких функціональних зв'язків між його структурними компонентами, яка володіє сукупністю основних при знаків його конкретної реалізації в різних видах навчальної та професійної діяльності людини на різних етапах їх формування та здійснення. Наявність такого інваріанту, що збагачується на кожному рівні та в різних формах системи неперервної освіти, може слугувати реальним фактором перетворення наступності загальнокультурного та професійного збільшення потенціалу особистості людини в процесі його неперервної освіти.

Система неперервної освіти сьогодні представлена в інституціоналізованих (формальна освіта) і неінституціоналізованих (неформальна та інформальна освіта) формах, які системно забезпечують професійне становлення особистості у

мистецькій сфері. Головним результатом процесу реалізації духовного потенціалу особистості в системі неперервної мистецької освіти є гармонійно сформована особистість учителя музичного мистецтва, здатного відповідати творчим, культурно-мистецьким вимогам суспільства, упроваджувати соціально значущі ініціативи та інноваційні нововведення, мобільно реагувати на соціальні запити.

Уходження України в інформаційне суспільство ускладнюється низкою невирішених освітніх проблем, на що звертає увагу всевітня доповідь з моніторингу освіти для всіх, підготовлена на замовлення ЮНЕСКО. Виходу з кризи сприяє впровадження в практику концепції неперервної освіти, яка отримала статус центральної в епоху глобалізації. На сучасному етапі неперервна освіта виконує важливі економічні, соціальні та особистісні функції й розвивається в умовах суспільно-політичної нестабільності.

Перехід національних освітніх систем на нову модель освіти є наслідком інтеграційних процесів, інтенсивних взаємодій між державами в різних сферах суспільного життя. Найперспективнішими серед шляхів глобалізації освіти є створення освітньої системи, яка характеризується такими особливостями:

- виходом за межі формальної шкільної освіти;
- форматування освітніх функцій із школи на різні соціальні інститути;
- використанням сучасних інформаційних технологій;
- становленням ринкових механізмів;
- відкритістю, гнучкістю, індивідуальним і творчим підходом до освіти людини упродовж життя [3, с. 102-104].

На розвиток уявлень про нову модель системи неперервної освіти в інформаційному суспільстві вплинули погляди відомого японського соціолога І. Масуди [4, с. 29], який стверджує, що під впливом нових інформаційних технологій продовжуватиметься розвиток неформальної освіти, а також найважливіше місце в освітніх системах займе освіта упродовж усього життя.

Роль неперервної мистецької освіти зростає в контексті формування духовної культури, визнання нових духовних цінностей, життєвих настанов та стилів життя. Оновлене розуміння прийшло на зміну вузькому розумінню професійної підготовки і перепідготовки особистості як «кінцевої освіти».

Реалізація компетентнісного підходу у неперервній мистецькій освіті надає широкі можливості для створення ефективної системи підготовки і підвищення кваліфікації музично-педагогічних працівників на основі поєднання

національних здобутків світового значення й усталених європейських традицій шляхом формування професійно-особистісного досвіду вчителя музики.

Пошук підходів до оновлення загальної парадигми та вибору оптимальних технологій відродження і розвитку духовної культури особистості та суспільства реально можливий передусім за умов забезпечення нових теоретико-методичних засад. Особливої значущості набуває спрямованість глобально-ціннісних, духовознавчих позицій сучасної педагогічної науки на зміцнення духовних сил підростаючого покоління, які виконують стратегічну роль у процесі виживання людства.

Слід підкреслити, що формування нової освітньої парадигми відбувається сьогодні відповідно до загальної філософської та психологічної проблематики кризь призму як соціокультурного, так і антропологічного виміру. Це дає змогу з нових позицій осмислити сутність духовно-світоглядної свідомості та виробити підходи до її становлення під час навчально-виховного процесу. Стверджуючи ідею цілісності стосовно розуміння особистості, сучасна педагогічна наука виходить із загальнофілософського принципу внутрішнього взаємозв'язку і взаємозумовленості процесів і явищ навколишнього світу.

Міру можливостей актуалізації духовної сутнісної сили в реальній цілеспрямованій діяльності встановлює *духовний потенціал особистості*. Він є відображенням міри втілення ідеї Краси у виразності форм та естетичної досконалості структури художнього матеріалу. Це пов'язано з ідеалами Добра та Істини у формі людських почуттів, а також концептуально-логічним баченням художньої картини світу [2, с. 25]. Отож, є підстави стверджувати, що *художнє світовідношення* – це особливий тип світовідношення особистості, в якому поєднуються основні типи її духовного потенціалу – пізнавальний, естетичний, моральний. Змістова структура духовного потенціалу мистецтва відтак і є своєрідним синтезом змісту духовного потенціалу особистості. Водночас реальне світовідношення особистості через мистецтво розгортається в ланцюгу «художня творчість – твір мистецтва – художнє сприйняття» і потребує духовно-практичної реалізації.

Неперервна мистецька освіта функціонує як синергія різноманітних технологій і форм переробки інформації на особистісне професійне знання шляхом нелінійного полілогу. Система неперервної освіти сьогодні представлена в інституціоналізованих (формальна освіта) і неінституціоналізованих (неформальна та інформальна освіта) формах, які системно

забезпечують професійне становлення особистості у мистецькій сфері.

Висновки. Таким чином, головним результатом процесу реалізації духовного потенціалу особистості в системі неперервної мистецької освіти є гармонійно сформована особистість учителя музичного мистецтва, здатного відповідати культурно-мистецьким вимогам суспільства, упроваджувати соціально значущі ініціативи та інноваційні нововведення; мобільно реагувати на соціальні запити. Реалізація компетентнісного підходу у неперервній мистецької освіти надає широкі можливості для створення ефективної системи підготовки і підвищення кваліфікації музично-педагогічних працівників на основі поєднання національних здобутків світового значення й усталених європейських традицій шляхом формування професійно-особистісного досвіду вчителя музики. У процесі постійного вдосконалення такий фахівець зможе здійснювати професійну діяльність на засадах гуманізму, демократії, інноваційності, вільної конкуренції.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Вербицький А.А. Контекстное образование: проблемы и перспективы // Педагогика. 2014. № 9. – С. 3–14
2. Олексюк О.М., Ткач М.М., Лісун Д.В. Герменевтичний підхід у вищій мистецькій освіті колект. монограф. / О.М. Олексюк М.М. Ткач Д.В. Лісун – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. – 164 с.
3. Яковлева Н.И. Система непрерывного образования как условие инновационного развития региона // Педагогика. 2015. № 6, с. 100–105
4. Masuda Y. The Information Society as Postindustrial Society. Wash.: World Future Soc., 1983, p. 29–41.

BIBLIOGRAFIYA

1. Verbyts'kyy A.A. Kontekstnoe obrazovanye: problemy u perspektivy // Pedahohyka. 2014. – № 9, – s. 3–14
2. Oleksyuk O.M., Tkach M.M., Lisun D.V. Hermenevtychnyy pidkhid u vyshchii mystets'kiy osviti kolekt. monograf. / O.M. Oleksyuk M.M. Tkach D.V. Lisun – K.: Kyviv. un-t im. B. Hrinchenka, 2013. – 164 s.
3. Yakovleva N.Y. Systema neprerivnoho obrazovanyya kak uslovye ynnovatsyonnoho razvytuuya rehyona // Pedahohyka. 2015. – № 6. – S. 100–105
4. Masuda Y. The Information Society as Postindustrial Society. Wash.: World Future Soc., 1983, p. 29–41.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Олексюк Ольга Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики музичного мистецтва Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка

Наукові інтереси: розвиток духовного потенціалу особистості в неперервній мистецькій освіті.

УДК 81'243-057.87

ПРОБЛЕМИ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ У СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОМУ КОНТЕКСТІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Наталія ПАЗЮРА (Київ)

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку України критично важливим є розвиток міжкультурних зв'язків з європейськими державами для тісного співробітництва в економічній і політичній сферах. Тому, необхідною якістю сучасного фахівця стає здатність до здійснення професійного спілкування іноземною мовою, яке не може бути ефективним без знання правил і норм кроскультурної комунікації.

Іншомовна професійна підготовка передбачає виховання здатності до кроскультурної комунікації в області майбутньої професійної діяльності. Як зазначає О. Юдіна, підвищуючи іншомовну міжкультурну компетентність, ми підвищуємо і професійну компетентність. Саме тому вивчення іноземної мови у вищих навчальних закладах набуває культурологічного сенсу, оскільки майбутній фахівець нового типу, який володіє іноземною мовою, часто має здійснювати професійну діяльність на міжнародному рівні, пристосовуватись до нового засобу спілкування, пізнавати іншу культуру та осмислювати власні етнокультурні

першоджерела, швидко адаптуючись у полікультурному просторі та виявляючи толерантне ставлення до чужої мови та культури [2, с. 35].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми, пов'язані з процесом навчання іноземної мови, завжди привертали до себе пильну увагу вітчизняних та зарубіжних вчених і викладачів, які наголошували на значенні компетентності: Н. Хомський, Р. Уайт, Дж. Равен, Н. Кузьміна, А. Маркова, В. Куніцина, Г. Білицька, Л. Берестова, В. Байденко, А. Хугорський, М. Гришанова, Г. Балл, І. Бех, С. Гончаренко, Г. Дегтярьова, О. Кочубей, В. Кремень, І. Войнар та ін. Значний внесок у дослідження процесу навчання іноземних мов здійснили у філологічному напрямку С. Тер-Мінасова, О. Леонтович, Н. Трошина, в етнопсихології – А. Стефаненко, Н. Лебедєва, В. Садохін, В. Крисько. Однак, для забезпечення ефективності процесу формування крос культурної компетентності корисним буде звернення до досвіду інших країн з цього питання, що залишається дослідженим недостатньо.